

Національна бібліотека

Польщі:

цифрові проєкти

25 до 31 березня 2023 року

(звіт підготовлено в рамках проєкту створення Національної електронної бібліотеки України)

Тетяна Чорна, директор Наукової бібліотеки
Національного університету “Києво-Могилянська академія”

chornatv@ukma.edu.ua

Сергій Доценко, головний бібліотекар
сектору бібліотечних мережових комунікацій
відділу нових інформаційних технологій

Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого

Serhiy.Dotsenko@gmail.com

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

План

1. Загальний огляд Національної бібліотеки Польщі
2. Адміністрування бібліотечної діяльності
 - a. Фінансові питання
 - b. Проектна діяльність, управління проектами
 - c. Організаційна взаємодія
3. Цифрова бібліотека та сервіси
 - a. Процес оцифрування
 - b. Ядро системи (Дата центр, репозитарій)
 - c. Технічні особливості

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

Національна бібліотека Польщі

Національна бібліотека Польщі є центральною бібліотекою держави.

Виконуючи завдання великої наукової бібліотеки гуманітарного профілю, вона водночас залишається головним архівом національної літератури та національним центром бібліографічної інформації про книгу, важливою науково-дослідною установою, а також важливим методичним центром для бібліотек у Польщі.

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

Завдання бібліотеки

До завдань Національної бібліотеки відповідно до статті 17 Закону «Про бібліотеки» входить бібліотечна, бібліографічна, наукова, інформаційна, охоронна, консультативна, видавнича, виставкова та сервісна діяльність, зокрема:

- 1) збирання, зберігання, розвиток, обмін та постійне архівування бібліотечних матеріалів, створених у Польщі та за кордоном і все що стосується Польщі;
- 2) розробка та видання національної бібліографії;
- 3) проведення наукових досліджень у галузі бібліотекознавства, книгознавства та суміжних галузей знань;
- 4) покращення змістовної діяльності бібліотек країни та допомога польським бібліотекам за кордоном;
- 5) ведення центрів уніфікованих номерів монографій і періодичних видань.

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

Структурні підрозділи

- 1) книгосховище-архів;
- 2) фінансово-бухгалтерська служба;
- 3) офіс комунікації та реклами;
- 4) управління планування та державних закупівель;
- 5) відділ роботи з персоналом;
- 6) бібліографічний інститут;
- 7) Інститут збереження бібліотечних фондів;
- 8) Інститут книги і читання;
- 9) юридична служба;
- 10) секретаріат;
- 11) служба безпеки та охорони;
- 12) адміністративно-господарський відділ;
- 13) відділ польської бібліографії 1901–1939;
- 14) відділ періодики;
- 15) відділ документів соціального життя;
- 16) відділ бібліотечної освіти;
- 17) відділ збирання та поповнення колекцій;
- 18) інвестиційно-ремонтний відділ;
- 19) відділ каталогізації;
- 20) відділ контролю надходжень;
- 21) відділ бібліотечних фондів;
- 22) відділ рукописів;
- 23) відділ стародруків;
- 24) департамент інформаційних технологій;
- 25) відділ доступу до колекції;
- 26) відділ внутрішнього та зовнішнього обміну;
- 27) відділ книгообміну;
- 28) відділ бібліологічних колекцій;
- 29) відділ цифрових колекцій;
- 30) відділ звукових та аудіовізуальних колекцій;
- 31) відділ іконографічних колекцій;
- 32) відділ картографічних колекцій;
- 33) відділ музичних колекцій

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

Національна бібліотека Польщі

Нижній читальний зал

Читальний зал періодики

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

Центр цифрових компетенцій

- впровадження технологічних змін щодо оцифрування та зберігання цифрових даних;
- координація збору та зберігання цифрових ресурсів;
- навчання персоналу закладів культури, які здійснюють оцифрування;
- обмін оцифрованими матеріалами;
- просування цифрових ресурсів

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

Консервація документів

Важливим і обов'язковим етапом роботи під час створення цифрових колекцій є етап консервації першоджерел, спрямованої на довгострокове збереження об'єктів (знекиснення, дезінфекція, реставрація, оправа, безкислотне архівне пакування тощо)

На фото: знекиснення періодичних видань

Прим.: знекиснення здійснюється після оцифрування документу

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

Центр реставрації та консервації документів

Технологія **Bookkeeper**
– безводний метод
розкислення паперу,
рекомендований для
переплетених і не
переплетених
друкованих і
рукописних матеріалів
з 19 століття до 1994
року.

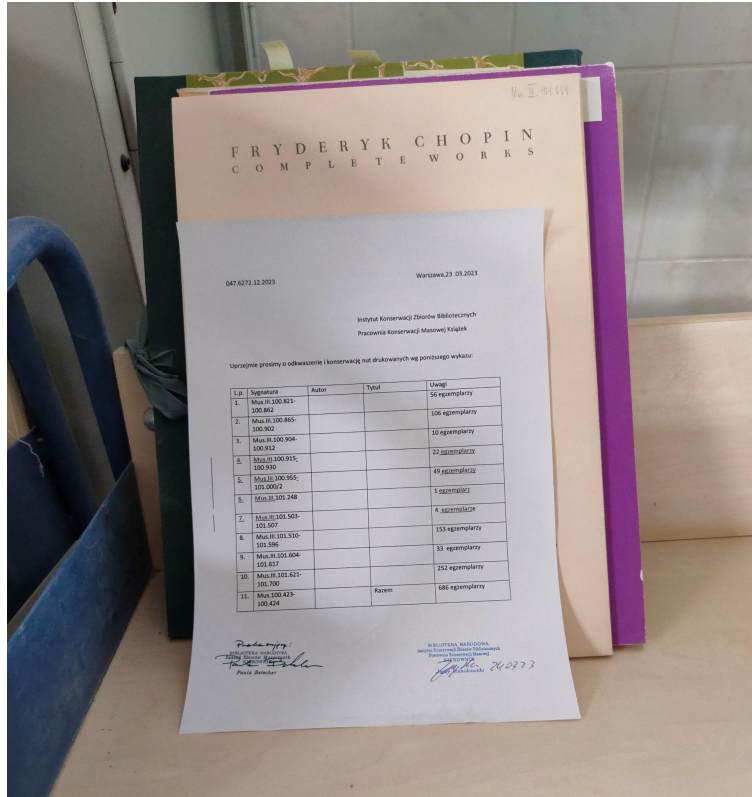

Процес знекислення

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

Шлях документа

Користувачу доступна книжка через **24 години** після надходження до бібліотеки.

Документи переміщують між відділами і підрозділами **з супровідними документами:**
що саме передано, хто передав і хто прийняв

BIBLIOTEKA
NARODOWA

Адміністрування

1. Фінансові питання
2. Проєктна діяльність
3. Кадри
4. Організаційна взаємодія

Структура фінансового забезпечення

Джерела:

1. кошти програми Polska Cyfrowa / Цифрова Польща;
2. державний бюджет РП;
3. кошти Європейського фонду регіонального розвитку (Європейський Союз),
4. інші джерела.

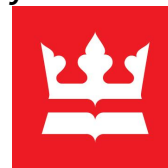
на дві ключові інституції (НБП + Ягелонськ університету)

Окремий відділ займається грантрайтингом (пошук грантових проєктів польських і зарубіжних державних та недержавних фондів, підготовка заявок, контроль та звітність)

Фінансування - Державний бюджет - 2022

1. Проведення дослідження стану читання в Польщі в рамках Національної програми розвитку читання 2.0. на 2021-2025 роки - **230.000 злотих** (1.994.123 грн.)
2. Оцифрування Архіву Інституту літератури «Культура» у 2022-2024 рр. – **2.115.700 злотих** (18.343.335 грн.)
3. Фінансування поточних витрат для завдання «Модернізація читальних залів та громадських місць Національної бібліотеки» - **6.072 злотих** (52.644 грн.)
4. Фінансування поточних та інвестиційних витрат – власний внесок у завдання під назвою «Енергомодернізація Палацу Красінських (Палац Республіки): **1 139 082 злотих** (9.875.957 грн.)
5. Організація у 2022 році заходу, присвяченого Марії Конопницькій: загальна вартість **517 500 злотих** (4.486.777 грн.)
6. Фінансування діяльності Центру компетенції у сфері оцифрування бібліотечних матеріалів – **149 000 злотих.**

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

Проекти **BN**

1. PATRIMONIUM 1 – пам'ятки писемності
2. PATRIMONIUM 2 – пам'ятки писемності
3. POLONA для науковців
4. POLONA для бібліотек 2.0
5. mPOLONA
6. mLUMEN
7. НАЦІОНАЛЬНА ПРОГРАМА РОЗВИТКУ ЧИТАННЯ 2.0

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

Проектна діяльність

PATRIMONIUM 1

1.000.000 цифрових об'єктів

Термін реалізації проєкту: 36 міс.

Загальна фактична вартість проєкту
становить **99.656.239** злотих.
865.848.266 грн.

Вартість дофінансування коштами
ЄС: **69.102.052,71** злотих.

PATRIMONIUM 2

140.000 цифрових об'єктів
Термін реалізації проєкту: 29 міс.

Загальна фактична вартість проєкту
становить **33.604.886** злотих.
291971005 грн.

Вартість дофінансування коштами
ЄС: **28.112.963,28** злотих.

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

Бюджет проєкту оцифрування

Статті витрат

1. Оплата праці, яка залежала від завдань (найбільше) - свої працівники + наймали спеціалістів додатково ззовні 50%
2. Сканери, сервери - тендери 30%
3. Послуги зовні (аутсорсинг) - резервне копіювання - тендери 15%
4. Популяризація, конференції, публікації в медіа, соцмережах, видання репродукції. Видання факсимільних видань - 5%

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

Проектна діяльність

POLONA для науковців

Метою проєкту було створення публічного електронного сервісу для науковців, який би значно покращив їх роботу науковців з першоджерелами та значно покращив доступ до результатів наукової роботи.

Реалізація: 4 834 994,70 злотих
(42.008.125 грн.)

POLONA для бібліотек 2.0

Перебудова монолітної архітектури Цифрового репозитарію (RCBN) на мікросервісну архітектуру та розширення та модернізації функціональності цифрової бібліотеки Polona для індивідуального користувача.

Сума співфінансування: **4 999 915,95 злотих**

Внесок європейських фондів: **4 181 929,69 злотих**

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

Проектна діяльність

mPOLONA

Метою проєкту було створення мобільного додатку для електронної бібліотеки POLONA.

Сума співфінансування: **1 471 556,00**
злотих

Внесок європейських фондів: **1 245**
377,84 злотих

mLUMEN

Мобільний додаток, який розширює функціональні можливості загальнодоступної електронної послуги «Пошукова система OMNIS», що полягає в інтеграції додаткових провайдерів, створення електронної послуги DESKRYPTOR, що полягає в автоматичному призначенні ключових слів будь-якому тексту польською мовою

Реалізація: **1 691 857,36 злотих**

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

Проектна діяльність

НАЦІОНАЛЬНА ПРОГРАМА РОЗВИТКУ ЧИТАННЯ 2.0

Національна бібліотека реалізовуватиме Пріоритет 1. Покращення нових надходжень до публічних бібліотек, спрямований на закупівлю нових видань для бібліотек та розвиток загальнодержавної бібліотечної мережі.

Бюджет - понад 1 мільярд злотих

1. Придбання нової літератури та віддалений доступ, що є продовженням попередньої «Закупівлі нових видань для публічних бібліотек»
2. Побудова загальнонаціональної бібліотечної мережі через інтегровану систему управління бібліотечними ресурсами, яка передбачає впровадження та підтримку єдиної системи **(бібліотечна система Alma та пошукова система Primo), що об'єднує каталоги майже 146 бібліотек**, щоб полегшити доступ до інформації про фонди польських бібліотек для користувачів з усієї країни.

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

ALMA та PRIMO

У 2018 році Національна бібліотека впровадила АБІС нового покоління – систему ALMA та пошукову систему PRIMO, що працює в хмарній моделі (SaaS).

Впровадження відбулося на умовах національної ліцензії, дія якої розповсюджується й на бібліотеки країни, які виявили бажання та готовність до запровадження, в т.ч. три найбільші бібліотеки країни: Ягеллонська бібліотека (разом з бібліотеками організаційних підрозділів Ягеллонського університету), Воєводська публічна бібліотека в Любліні та Воєводська публічна бібліотека в Кельце.

Планується підключення наступних бібліотек до спільної IT-платформи – системи ALMA та інтегрованої з нею пошукової системи PRIMO. Ці технології дозволяють виконувати наступні завдання: збір, розвиток, зберігання та спільне використання фондів-колекцій, підготовку та розповсюдження бібліографічної та документальної інформації, обмін та передачу бібліотечних матеріалів та інформації.

Найбільшою перевагою інтеграції бібліотек в рамках Національної програми розвитку читання 2.0. є **можливість спільної каталогізації в режимі реального часу** в одній бібліотечній системі, що безпосередньо впливає на мінімізацію витрат бібліотек (а відтак - оптимізує видатки державного та місцевого бюджетів).

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

Співпраця з видавцями

Видавці зобов'язані подавати до Національної бібліотеки обов'язковий примірник, по **2 примірники** кожного видання, виданого в Польщі, а саме: книг, журналів, карт, атласів, глобусів, партитур, листівок, програмного забезпечення, фільмів та звукозаписів у фізичному форматі або цифровому форматі, шрифтом Брайля.

Видання, отримані НБП в паперовому вигляді, підлягають оцифруванню та подальшому включенню до цифрових колекцій, як і видання, отримані в цифровому форматі. Такі цифрові видання та цифрові копії паперових видань надаються користувачам в авторизованих точках доступу через систему **Academica** виключно на території Польщі.

Послуга присвоєння номерів **ISBN**, **ISMN** та **ISSN**.

Програма С.І.Р Підготовка бібліографічних описів документів перед їх публікацією, що прискорює введення окремих назв в обіг відомостей про нові видання як в країні, так і за кордоном.

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

Адміністрування

Для управління проєктами використовується методика PRINCE2

В рамках реалізації проєкту Patrimonium командою проєкту:

1. розроблено документ “Studium wikonalnosti” (створюється до початку проєкту та є додатком до проєктної документації). Це детальний документ обсягом бл. 500 сторінок, який висвітлює всі питання - від витоків, візії, актуальності, характеристики стану ситуації до детальних способів досягнення завдань та їхніх термінів виконання, KPI, управління ризиками тощо)
2. розроблено стратегічну мапу процесів, яка дозволяє бачити, які інституції і на яких етапах включені в процеси створення НЕБП. Робочі процеси мають технологічні картки.

Звітування

- раз на квартал - перед профільним Віце Прем'єр-Міністром;
- щорічний звіт в рамках загальнобібліотечного звіту

Планування роботи - розроблено норми часу на процеси опису документів, оцифрування (кількість зроблених копій в залежності від характеристик сканерів)

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

Кадрове забезпечення

- Генеральний Директор, 5 заступників з різних напрямків роботи бібліотеки - господарський напрямок, міжнародний, каталогізації, науковий, цифровий
- штат - 600 співробітників
- предметні бібліотекарі
- знання мов та бібліотечних стандартів
- оцифрування: від близько 65 постійних / штатних / працівників до 120 на піку проєктної активності (Патрімоніум1)
- навчання та підвищення кваліфікації персоналу на базі НБП

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

Організаційна взаємодія

«Полона для бібліотек» — сервіс для публічних бібліотек та інших установ культури, які збирають і зберігають видання, архіви та музейні об'єкти, що свідчать про історію та культурну спадщину регіону, і бюджети яких не дозволяють їм вести власні цифрові бібліотеки.

Кожна установа може безкоштовно створювати та ділитися власними цифровими колекціями та самостійно керувати своїми цифровими ресурсами та метаданими. Установа передає до центрального цифрового сховища як оцифровані об'єкти, так і файли, що зберігаються в бібліотеках на фізичних носіях або публікації, оригінальна версія яких була електронною версією.

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

Організаційна взаємодія

1. Biblioteka Jagiellońska - zbiory objęte projektem "Patrimonium"
2. Biblioteka Narodowa
3. Biblioteka Uniwersytecka KUL
4. Biblioteka XX. Czartoryskich
5. Instytut Książki
6. Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego
7. Miejska Biblioteka Publiczna im. Adama Asnyka w Kaliszu
8. Narodowy Instytut Fryderyka Chopina
9. Państwowe Muzeum Etnograficzne
10. Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. KEN w Warszawie
11. The Polish Institute of Houston
12. Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie
13. Wojewódzka Biblioteka Publiczna - Książnica Kopernikańska w Toruniu

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

Переваги співпраці з НБП

Створюйте власні цифрові колекції та діліться ними

Підвищення видимості цифрових активів в Інтернеті

Довгострокове **архівування цифрових активів** без витрат на інфраструктуру

Охорона культурної спадщини

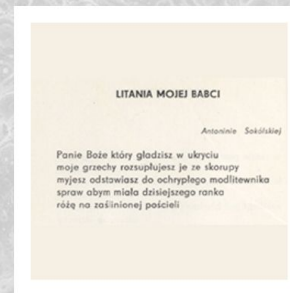
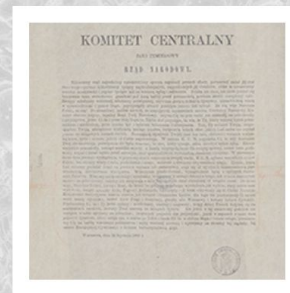
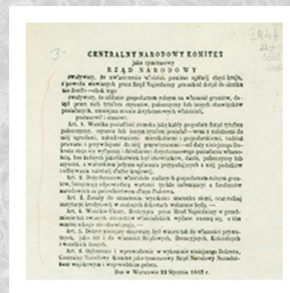
Зниження витрат на оцифрування

Цифрова бібліотека та сервіси

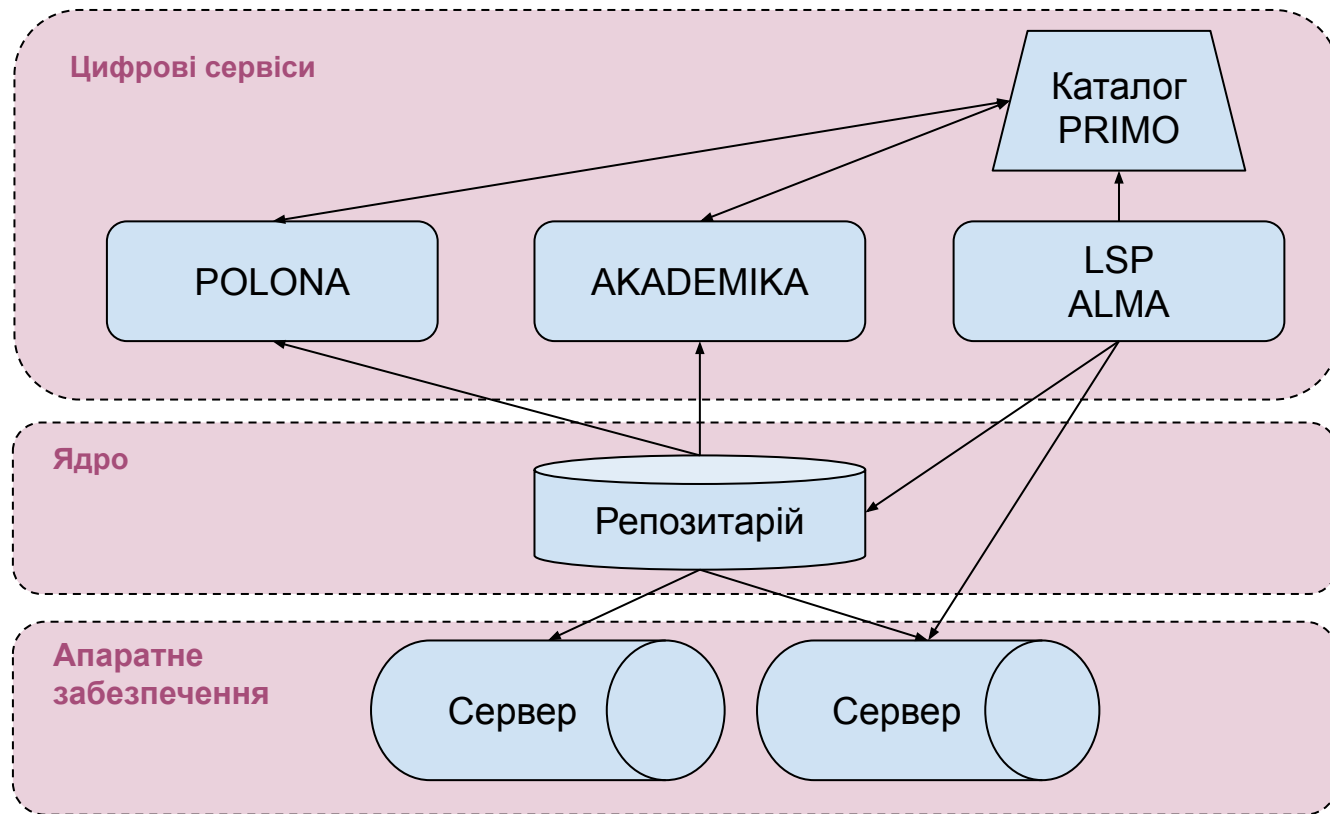

BIBLIOTEKA
NARODOWA

BIBLIOTEKA CYFROWA POLONA.PL

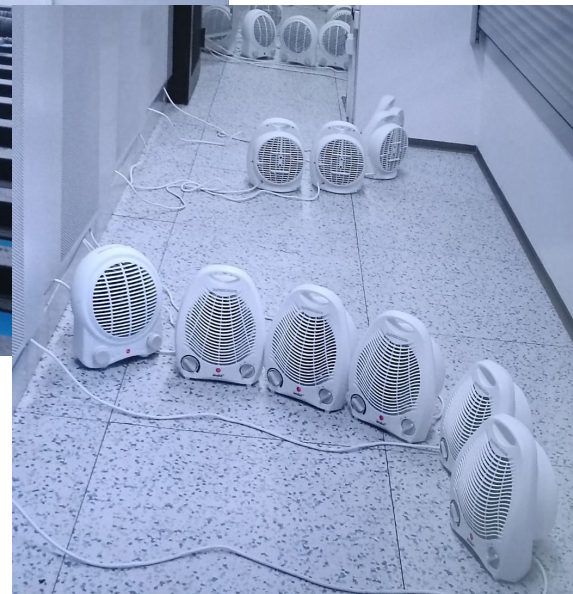
Загальна модель цифрової бібліотеки

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

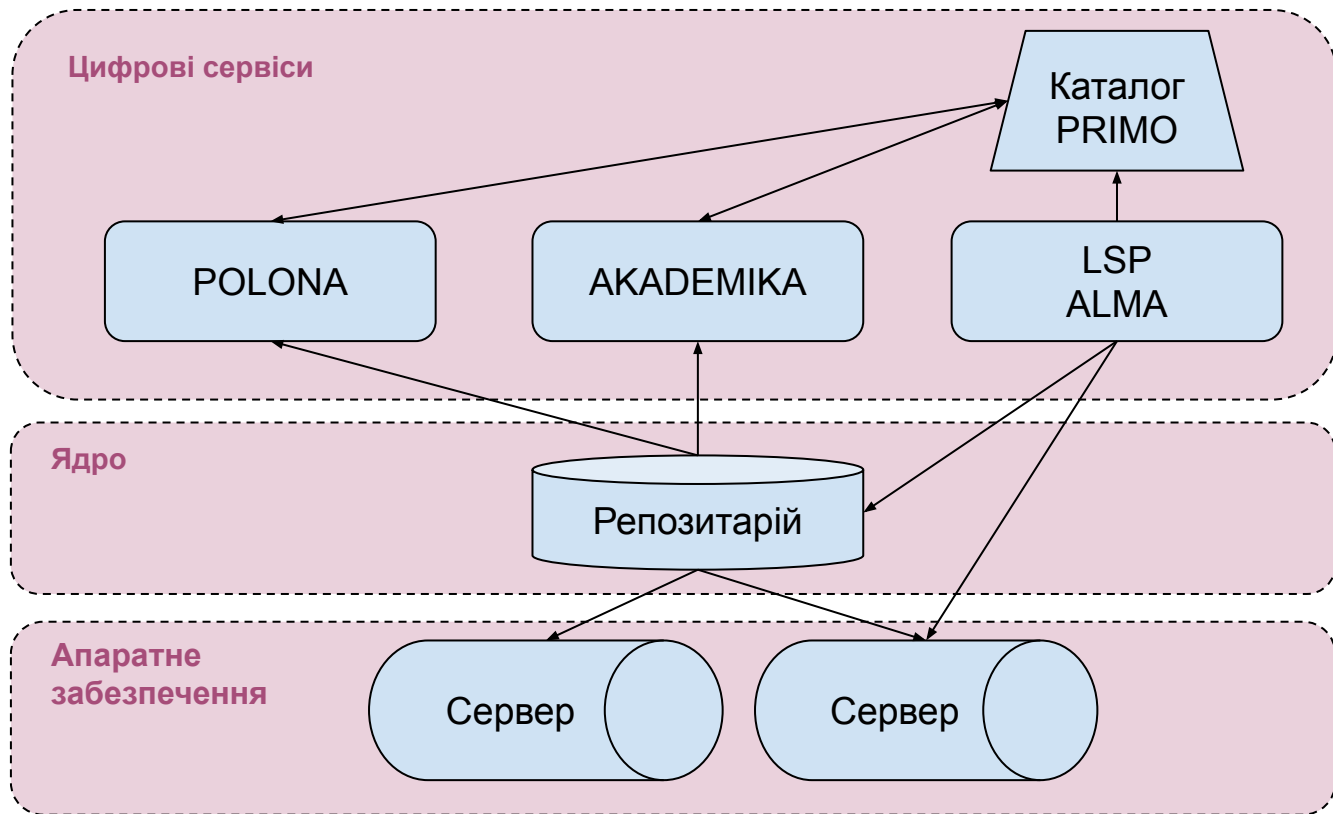
Дата центр

- Хмари, локальний, колокація
- Локальний
 - Клас - Tier 3
 - Захист від ризиків
 - Дублювання систем
 - Резервні копії
- ~4 ПБ даних

BIBLIOTEKA
NARODOWA

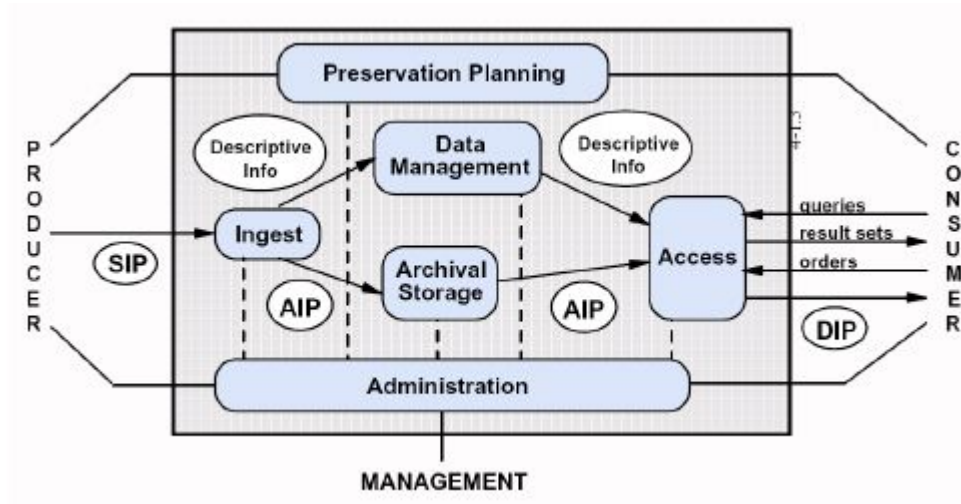
Загальна модель цифрової бібліотеки

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

Репозитарій

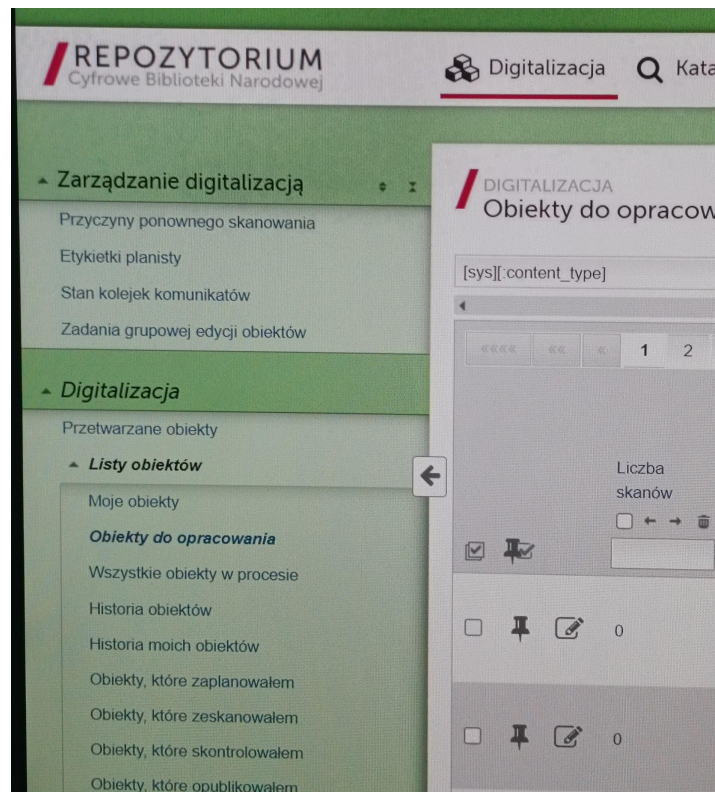
- Модель OAIS
- Власний продукт
- Трирівнева підтримка
- Стандарти:
 - XML, METS, DC, MARC21
 - OAI-PMH, SSO, API
- Довготермінове збереження об'єктів

BIBLIOTEKA
NARODOWA

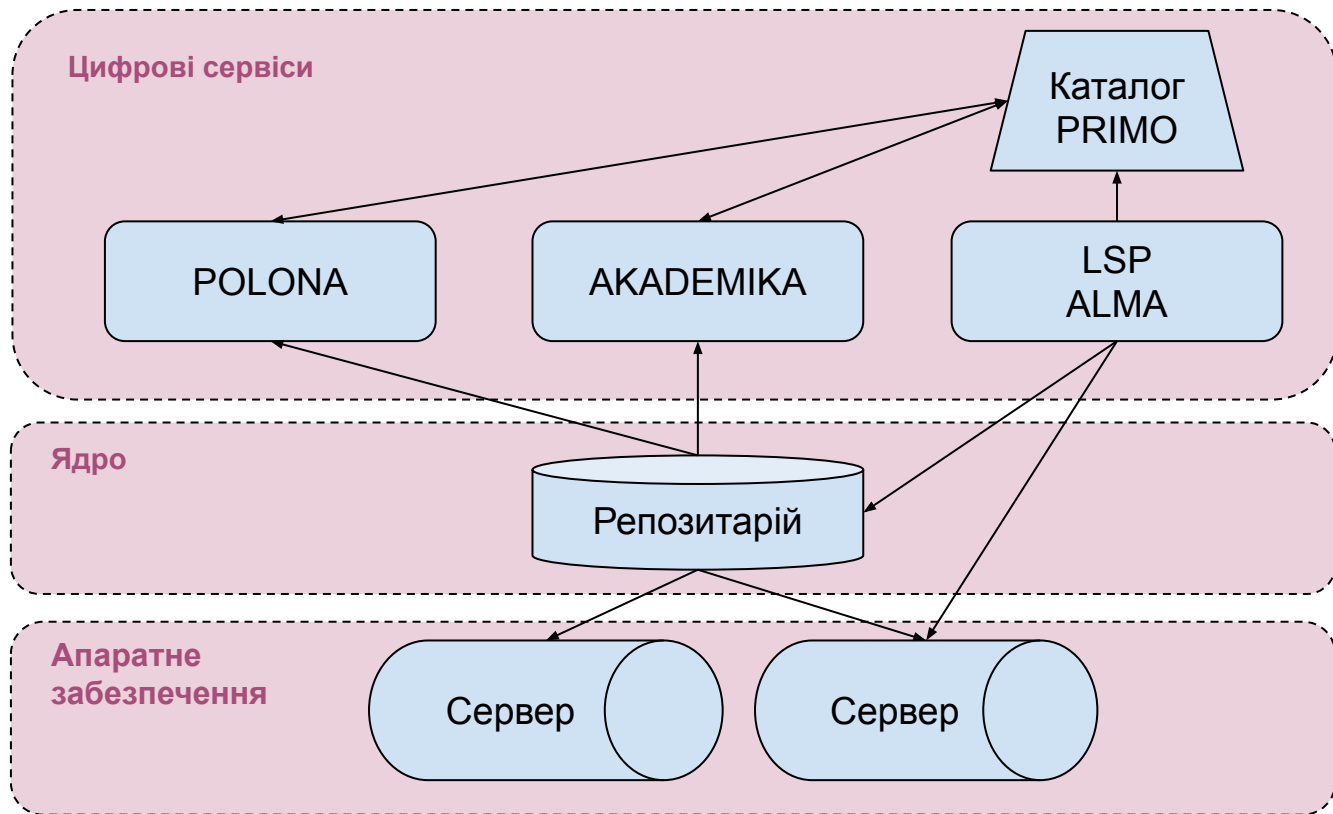
Репозитарій

- Всі типи цифрових об'єктів
- Мульти-інституційний (20)
- Ролі, права доступу
- Всі робочі процеси
 - автостворення PDF, OCR, JPG
- Веб інтерфейс

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

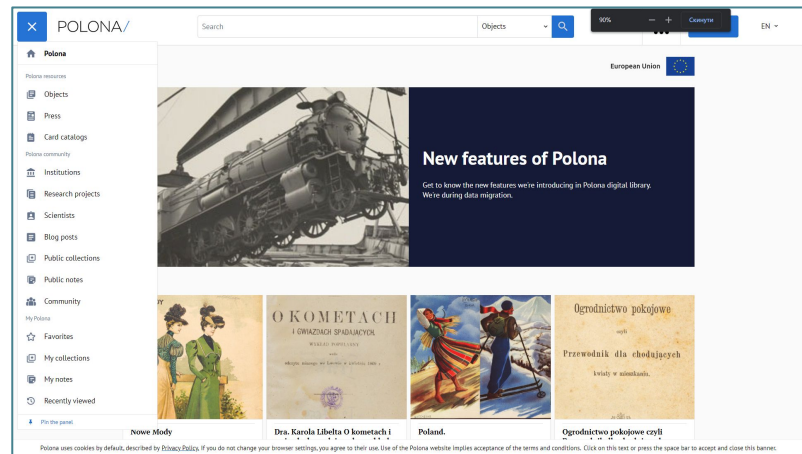
Загальна модель цифрової бібліотеки

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

POLONA / 3751693 цифрових об'єктів

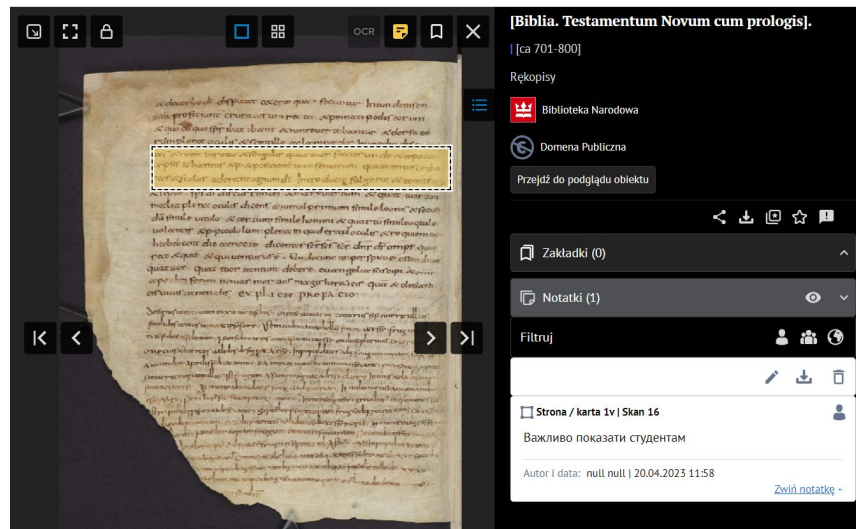
- Веб доступ до цифрових колекцій
- Фонди, колекції, інституції
- Повнотекстовий пошук
- Фасети

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

POLONA / 3751693 цифрових об'єктів

- Кабінет користувача
 - мої видання, мої колекції, коментарі
 - закладки, нотатки,
 - спільне середовище для дослідників
 - замовлення TIFF
- Polona 2.0
 - для бібліотек
 - для видавництва
 - для науковців

BIBLIOTEKA
NARODOWA

ACADEMICA

видання захищені авторським правом

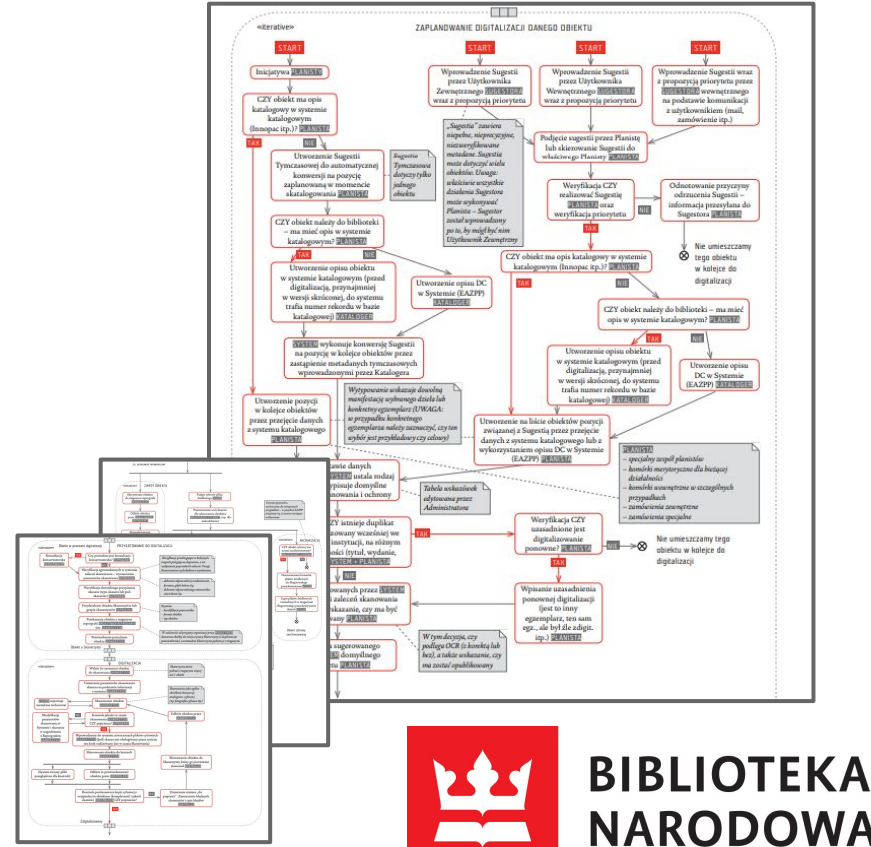
- МБА та ЕДД
- 3,7 млн. видань
- >4 000 терміналів
 - авторське право
 - ліцензовані

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

Схема роботи з документами

- План та замовлення
- Підготовка та розподіл
- Каталогізація
- Сканування і завантаження
- Перевірка
- Реставрація, консервація
- Доступ (Polona, Academica)

Технічне забезпечення

- Професійні сканери та фотоапарати:
 - 21 сканер V-подібні book2net Lizard
 - 2 сканери V-подібні book2net Dragon
 - 6 сканерів i2s (SupraScan Quartz) A2
 - 1 сканер i2s (SupraScan Quartz) A1
 - 1 сканер i2s (SupraScan Quartz) A0
 - 6 фотоапаратів на 100 мегапікселів

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

Технічне забезпечення

- Високопродуктивні ПК (“геймерські”)
- Професійні монітори.
- Щоденне калібрування за зразками
 - сканерів
 - моніторів
 - фотоапаратів
- Техпідтримка постачальника
- Підготовка приміщень
- Обладнання робочих місць

Вимоги до приміщень

- контроль доступу;
- клімат-контроль;
- транспортування документів (безпека фондів, відсутність перешкод читачам);
- підручний склад для тимчасового зберігання документів, якщо потрібно більше одного дня);
- освітлення / затемнення;
- санітарні умови;
- енергобезпека (дві дублюючі лінії електропостачання);
- пожежна безпека / газове пожежогасіння + порошкове у винятковому випадку;
- тривожна сигналізація;
- регулярний моніторинг систем безпеки, кліматичних умов;
- регулярні тренінги з безпеки для персоналу.

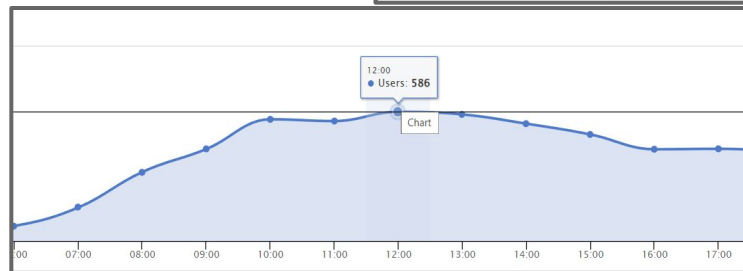
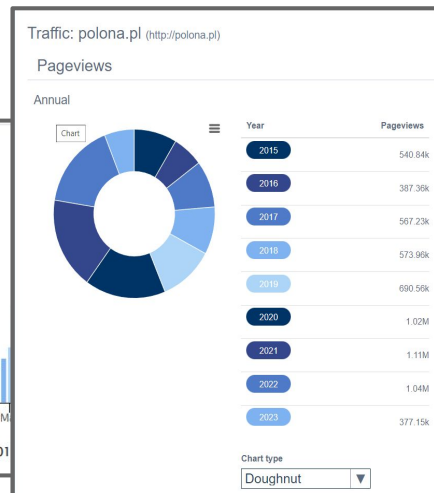
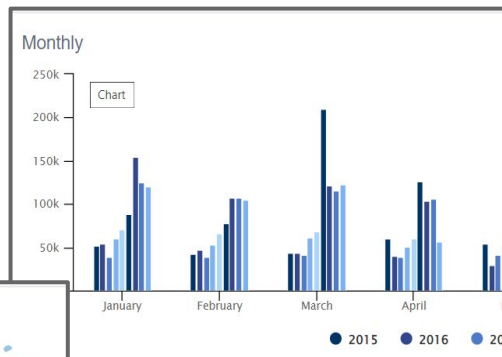
**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

Статистика відвідувань

Різні види статистики

на урядовому сайті:

widok.gov.pl/statistics/polona-pl

BIBLIOTEKA
NARODOWA

Підсумки

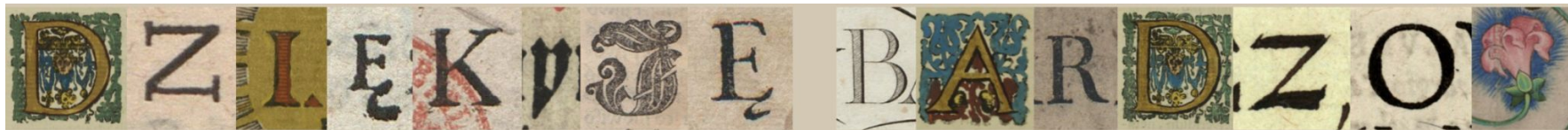
Національна електронна бібліотека Polona є дієвим комплексним загальнодержавним цифровим проєктом, який забезпечує вільний, широкий доступ до високоякісних цифрових об'єктів та має високий рейтинг серед урядових сайтів (згідно сервісу widok.gov.pl).

Цей проєкт з огляду на системність стратегічних, організаційних та програмно-технічних рішень є зразковим прикладом для створення електронної бібліотеки країни зі значним обсягом об'єктів документальної історико-культурної спадщини, яка потребує збереження, удоступнення та достойної репрезентації у внутрішньодержавному та зарубіжному інформаційному, культурному, освітньому, науково-дослідницькому просторах.

Підсумовуючи досвід Національної бібліотеки Польщі, найкращі ідеї та практики створення цифрових бібліотек будуть впроваджені при створенні Національної електронної бібліотеки України.

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

Dziękuję bardzo!

Дуже дякуємо!

BIBLIOTEKA
NARODOWA